կօգնի նրան նիւթապէս և բարոյապէս, որովհետև կը տեսնի նրա մէջ իր կենսական պահանջին բաւականութիւն տուող մի հիմնարկութիւն։ Այն ժամանակ նա կը սկսի սիրել և իր մայրենի լեզուն էլ, որի օգնութեամբ նա սովորեց մի փ ե շ ա կ։

Գուցէ ոչ մի ազգ այնքան քիչ հակումն չունի դէպի իդեալականը, դէպի պլատոնականը, որքան հայը։ Հայը ամէն բան գնահատում է օգուտի, շահի գնով։ Իր ազգը սիրելուց, իր մայրենի լեզու սովորելուց առաջ էլ հայը մտածում է, լաւ կշռում է՝ արդեօք շ ա հ կայ ազգը սիրելուց, արդեօք օգուտ կայ հայ լինելուց, արդեօք շահ կայ մայրենի լեզու սովորելուց,—և ը ս տ այ ն մ վարվում է....

Ի՞նչ սրած։ պէտք է օգուտ քաղել այդ հակումներից։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՂԶԼԱՐԻՑ

—

Յուլիսի 16

Ի լոյ տեղեկացայ, որ Աստրախանի թեմի մի քանի դպրոցների վարչութիւնքը, տարակուսանաց մէջ են ի մասին այն փողերի որ ես ըստացել էի ճանապարհի ծախսերի համար թեմական տեսչի պաշտօնը վարելու ժամանակ։ Ի ցրումն ամենայն տեսակ տարակուսանաց և ի միամտութիւն դպրոցական վարչութեանց յայտնում եմ, որ ես ճանապարհածախսի ամբողջ գումարը 250 ռուբլ, որը ըստացել էի ոչ թէ դպրոցական վարչութիւններից անմիջապէս, այլ Ղզլարի հոգևոր կառավարութիւնից, ուր ուղարկված էին այդ գումարները իւրաքանչիւր դպրոցներից առանձնապէս, վերադարձուցի նոյն հոգևոր կառավարութեանը լրիւ, ի ստուգութիւն։ որոյ ունիմ և հետևեալ ապահովագիրը կառավարութեան նախանդամից ստացած։ «Ապահովագիր. 1881 ամի, ի 24-ն մարտի տուաւ այս ապահովագիր ի փոխանորդէ տեղւոյս և նախանդամոյ Ղզլարայ հայոց հոգևոր կառավարութեան Ադամ վարդապետէ Տէր Նիկողայոսեանց, նախկին վերատեսչի ուսումնարանաց Աստրախանայ թեմին Աստուածատրոյ Կաճկաճեանց առ այն. զի ընկալաւ ի նմանէ զերկուհարիւր յիսուն ռուբլի, որ տուեալ էր նմա վասն ճանապարհածախսուց ի դէպս չրջելոյ նորա ի թեմին առ ի առաքել զայս գումար վիճակաւոր առաջնորդի թեմիս Տեառն Գէորգայ սրբ-եպիսկոպոսի։ Որպէս հաստատ գիտեմ այդ գումարը ուղարկված է Աստրախանի թեմի առաջնորդ Գէորգ եպիսկոպոս Վ.ենհապետեանցին, որի մօտ և այժմ գտնվում է այդ գումարը։ Դպրոցական վարչութիւնքը թող դիմեն վիճակաւոր առաջնորդին, եթէ կամին յետ ստանալ իրանց դպրոցների պատկանեալ գումարը։

Ա. Կաճկաճեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մեզ գրում են ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ։ «Հոգևոր դպրոցի տեսուչը հրաժարվում է իր պաշտօնից։ Ալէքսանդրապօլցիք խնդրում են նրան մընալ, բայց նա չէ համաձայնվում։ Այժմ նա Թիֆլիս է, այնտեղ էլ հեռագիր ուղարկեցին, խնդրելով որ դարձեալ ընդունի պաշտօնը։»

—

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ մեզ գրում են։ «Այստեղ խօսում են ամենախոնարհ խնդիրք ուղարկելու թագաւոր Կայսրին Նրա ողորմածութեան ուշքը Ալէքսանդրապօլի գաւառի գիւղացիների այժմեան անհոգ դրութեան վրա դարձնելու և նորո՛ւ խնդրելու նորին Մեծութիւնից գաղթելու նոր նուաճած երկիրները։»

—

ԹԻՖԼԻՍԻ ընկերութիւնը հայերէն գրքերի հրատարակութեան խնդրում է մեզ յայտնել որ դուրս եկաւ մամուլի տակից և ծախվում է Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառների մօտ «Բօրինզօնի պատմութիւնը» թարգմանութիւն քահանայ Ադանեանցի։ Գինը 60 կօպէկ է։ Նոյնպէս դուրս եկաւ մամուլի տակից նոյն ընկերութեան հրատարակութեամբ Մոսկվայում տպված «Կամառ-Քաթիպայի բանաստեղծութեանց ժողովածուն» հեղինակի պատկերով։ Շուտով այդ գիրքը կը ստացվի Թիֆլիսում։ Գինը լինելու է 50 կօպէկ, իսկ փառակազմ 1 ր. 20 կօպէկ։

—

Գ. Ա. Թոխմախեանի դասախօսութիւնը «Թիւրքաց Հայաստանի մասին» որ տպվեցաւ «Մշակի» մէջ, այժմ հրատարակվեցաւ առանձին գրքոյկով պ. Ալէքսանդր Մէլիք-Հայկազեանի ծախսով։ Գրքի գինը 30 կօպէկ է և ծախվում է պ. Զաքարիա Գրիգորեանի «Կովկասեան» գրավաճառանոցի մէջ և նոյնպէս «Մշակի» խմբագրութեան մէջ։ Բրոշիւրը բաղկացած է երկու մասից, որոնցից առաջինը կրում է «Հայրենիքի պահանջներ», իսկ երկրորդը «Հայ գիւղացի» վերնագիրը։

—

Նշանաւոր ռուս բանաստեղծ Լերմոնտովի մահվան քառասուն տարվայ տարեդարձի տօնելու ժամանակ Պիատիգորսկի ռուս հոգևորականութիւնը նախ հրաժարվեցաւ օրհնել բանաստեղծի կիսարձանը և եկեղեցում հոգեհանգիստ կատարել նրա յիշատակին, բայց ռուս եպիսկոպոսը հրամայեց քահանաներին թէ հոգեհանգիստ կատարել և թէ օրհնել Լերմոնտովի կիսարձանը։ Այժմ «Русскій Курьеръ» հաղորդում է որ ռուսաց սրբազան Սինոդը այդ գործը քննելուց յետոյ արդարացրեց Պիատիգորսկի քահանաներին, որ նրանք հրաժարվում էին եկեղեցական արարողութիւն կատարել բանաստեղծի յիշատակին։

—

Մեզ գրում են որ Փոթի-Թիֆլիսեան երկաթուղու գծի Ռէժաթուբան կայարանից դէպի Փոթի վեց կայարանի տարածութեան վրա գիծը փչացել է սարսափելի հեղեղից և գնացքների երթևեկութիւնը այդ տեղի վրա առ այժմ դադարեցրած է։ Իսկ Փոթիի մէջ գետեզերեայ տեղերը բաւական մեծ տարածութեան վրա ծածկվել են ջրով Ռիոնի յորդանալու պատճառով։

—

Թիֆլիսում, յուլիսի 15—16-ին պատահած մեծ անձրևի և հեղեղի ժամանակ քանդվել են մի քանի հին տներ և նոյն հեղեղից խեղդվել են մի քանի մարդիկ։ Այսպիսի դէպքեր լսվում են և Անդրկովկասի ուրիշ տեղերից։

—

Էջմիածնի կանցլեր եպիսկոպոս Մանկունու լիազօր դեսպան Թիֆլիսում, վարդապետ Մամբրէն, որ առաջ բնակվում էր Սուրբ-Սարգիս եկեղեցուն կից անչուք սենեակների մէջ, նորերումս, Աղափիրեանց Գրիգոր եպիսկոպոսի գնալուց յետոյ, տեղափոխվեցաւ առաջնորդարանի շքեղ սենեակները։ Ուրեմն պարոն Մամբրէն այսուհետև աւելի ևս հաստատվեցաւ Թիֆլիսի լիակատար առաջնորդ։

—

ՆՈՒԽՈՒՑ մեզ գրում են։ «Քիշիշայ լեռնային գետակը իր ուղղութիւնը փոխել է դէպի քաղաքի կենտրոնը։ Շահդաղում ևս սարսափելի մեծ ջրեր են գոյացել։ Բաւական է մէկ անձրևային հեղեղ և Քիշիշայ, Ղուրուչայ և Կոճան գետակները յորդանալով և քաղաքի մօտ միանալով, կարող են միանգամայն Նուխին սրբել, տանել։ Անտարբեր Նուխեցիների ուշադրութիւնը դարձնում ենք այս վտանգի վրա. կարող է յետոյ ուշ լինել։»

—

ՆՈՒԽՈՒՑ մեզ գրում են որ տէր Սիմէօն Տէր-Պօղոսեանը, բարկացած «Մշակի» թղթակցի վրա գիշեր ցերեկ Սողոմոնի գիրքը և Էֆիմէրդին է կարդում, որպէս զի այդ գրքերի գուշակութիւնների օգնութեամբ գտնի թէ ով է «Մշակի» Նուխու թղթակիցը և գտնելուց յետոյ նրա բերանը կապէ։

—

«Русскій Курьеръ» լրագրին Ս. Պետերբուրգից հեռագրում են որ դիտաւորութիւն կայ թոյլ տալ զինուորականներին ծառայութենից դուրս հագնել քաղաքական շորերը։

—

ԴԻԼԻՋԱՆԻՑ մեզ գրում են։ «Մի հայ երիտասարդ քանի մի տարի է արդէն մօտակայ գիւղերից մինում պակված է մի մալական աղջկայ հետ։ Այժմ կնոջից մի երեխայ է ծնվել։ Երիտասարդ հայրը դիմելով իր ծանօթ ռուս աստիճանաւորներին հարցրեց արդեօք պարտաւոր է երեխային մկրտել ռուս կրօնով. ռուս ծանօթները նրան բացատրեցին որ այդ նրա կամքից է կախված, քանի որ մալականները աղանդաւորներ են և չեն պատկանում տիրապետող ուղղափառ եկեղեցուն, ուրեմն երեխային որ ծնված է մալականուհուց կարելի է մկրտել և հայ-լուսաւորչական։ Օրէնքը ստիպում է ուղղափառ մկրտել միայն այն զաւակներին, որոնք ծնվում են ուղղափառ դաւանութեանը պատկանող հօրից կամ մօրից, իսկ երբ օրինակ, հայրը հայ է, իսկ մայրը մալականուհի, կամ այլ աղանդաւոր, որ չէ պատկանում պետական եկեղեցուն, օրէնքը չէ կարող ստիպել երեխային ուղղափառ մկրտել, այլ դա ծնողների կամքից է կախված, ինչպէս բողոքականների, կաթոլիկների և այլ դաւանութիւնների մէջ։ Այսպիսով հայը նոր հասկացաւ իր իրաւունքը և մկրտեց իր երեխային լուսաւորչական կրօնով։»

—

«Вѣстникъ Европы» ամսագրի յուլիսի տետրակը ամբողջութեամբ ուշադրութեան արժանի է։ Մանաւանդ նշանաւոր են այդ տետրակի մէջ երկու յօդուածներ. Русскіе раціоналисты (Ռուս բացիօնալիստներ) և Ретноградная печать (Յետադէմ մամուլ)։ Առաջինը խօսում է ռուս աղանդների, մանաւանդ չ ա ռ ն դ ի ս տ ն ե ր ի մասին, երկրորդը՝ ռուս յետադէմ մամուլի մասին, մանաւանդ Կատկովի և Ակսակովի ֆնատակար գործունէութեան մասին։

—

ՂԶԼԱՐԻՑ մեզ գրում են հետևեալը։ «Վիճակի առաջնորդ Գէորգ եպիսկոպոս Վ.ենհապետեան եկել էր Ղզլար, իբր թէ ր է վ ի զ ի ա անելու այդ քաղաքի եկեղեցիների և դպրոցների մէջ, բայց իրօք, ապրելով մի ամսից աւելի այստեղ, նրա արած գործը եղաւ այն, որ հրաւէրներ վայելեց մի քանի աղանդների մօտ, ճաշեց նրանց այգիներում իր տիրացուների հետ, ուրիշ ոչինչ։ Դպրոցի վարչութիւնը իր կօշիկները մաշեց սրբազանի դուռ։ Ամենայն հոգով ուզում էր նրան նիւթապէս և բարոյապէս, որովհետև կը տեսնի նրա մէջ իր կենսական պահանջին բաւականութիւն տուող մի հիմնարկութիւն։ Այն ժամանակ նա կը սկսի սիրել և իր մայրենի լեզուն էլ, որի օգնութեամբ նա սովորեց մի փ ե շ ա կ։

Գուցէ ոչ մի ազգ այնքան քիչ հակումն չունի դէպի իդեալականը, դէպի պլատոնականը, որքան հայը։ Հայը ամէն բան գնահատում է օգուտի, շահի գնով։ Իր ազգը սիրելուց, իր մայրենի լեզու սովորելուց առաջ էլ հայը մտածում է, լաւ կշռում է՝ արդեօք շ ա հ կայ ազգը սիրելուց, արդեօք օգուտ կայ հայ լինելուց, արդեօք շահ կայ մայրենի լեզու սովորելուց,—և ը ս տ այ ն մ վարվում է....

Ի՞նչ սրած։ պէտք է օգուտ քաղել այդ հակումներից։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՂԶԼԱՐԻՑ

—

Յուլիսի 16

Ի լոյ տեղեկացայ, որ Աստրախանի թեմի մի քանի դպրոցների վարչութիւնքը, տարակուսանաց մէջ են ի մասին այն փողերի որ ես ըստացել էի ճանապարհի ծախսերի համար թեմական տեսչի պաշտօնը վարելու ժամանակ։ Ի ցրումն ամենայն տեսակ տարակուսանաց և ի միամտութիւն դպրոցական վարչութեանց յայտնում եմ, որ ես ճանապարհածախսի ամբողջ գումարը 250 ռուբլ, որը ըստացել էի ոչ թէ դպրոցական վարչութիւններից անմիջապէս, այլ Ղզլարի հոգևոր կառավարութիւնից, ուր ուղարկված էին այդ գումարները իւրաքանչիւր դպրոցներից առանձնապէս, վերադարձուցի նոյն հոգևոր կառավարութեանը լրիւ, ի ստուգութիւն։ որոյ ունիմ և հետևեալ ապահովագիրը կառավարութեան նախանդամից ստացած։ «Ապահովագիր. 1881 ամի, ի 24-ն մարտի տուաւ այս ապահովագիր ի փոխանորդէ տեղւոյս և նախանդամոյ Ղզլարայ հայոց հոգևոր կառավարութեան Ադամ վարդապետէ Տէր Նիկողայոսեանց, նախկին վերատեսչի ուսումնարանաց Աստրախանայ թեմին Աստուածատրոյ Կաճկաճեանց առ այն. զի ընկալաւ ի նմանէ զերկուհարիւր յիսուն ռուբլի, որ տուեալ էր նմա վասն ճանապարհածախսուց ի դէպս չրջելոյ նորա ի թեմին առ ի առաքել զայս գումար վիճակաւոր առաջնորդի թեմիս Տեառն Գէորգայ սրբ-եպիսկոպոսի։» Որպէս հաստատ գիտեմ այդ գումարը ուղարկված է Աստրախանի թեմի առաջնորդ Գէորգ եպիսկոպոս Վ.ենհապետեանցին, որի մօտ և այժմ գտնվում է այդ գումարը։ Դպրոցական վարչութիւնքը թող դիմեն վիճակաւոր առաջնորդին, եթէ կամին յետ ստանալ իրանց դպրոցների պատկանեալ գումարը։

Ա. Կաճկաճեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մեզ գրում են ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ։ «Հոգևոր դպրոցի տեսուչը հրաժարվում է իր պաշտօնից։ Ալէքսանդրապօլցիք խնդրում են նրան մընալ, բայց նա չէ համաձայնվում։ Այժմ նա Թիֆլիս է, այնտեղ էլ հեռագիր ուղարկեցին, խնդրելով որ դարձեալ ընդունի պաշտօնը։»

—

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ մեզ գրում են։ «Այստեղ խօսում են ամենախոնարհ խնդիրք ուղարկելու թագաւոր Կայսրին Նրա ողորմածութեան ուշքը Ալէքսանդրապօլի գաւառի գիւղացիների այժմեան անհոգ դրութեան վրա դարձնելու և նորո՛ւ խնդրելու նորին Մեծութիւնից գաղթելու նոր նուաճած երկիրները։»

—

ԹԻՖԼԻՍԻ ընկերութիւնը հայերէն գրքերի հրատարակութեան խնդրում է մեզ յայտնել որ դուրս եկաւ մամուլի տակից և ծախվում է Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառների մօտ «Բօրինզօնի պատմութիւնը» թարգմանութիւն քահանայ Ադանեանցի։ Գինը 60 կօպէկ է։ Նոյնպէս դուրս եկաւ մամուլի տակից նոյն ընկերութեան հրատարակութեամբ Մոսկվայում տպված «Կամառ-Քաթիպայի բանաստեղծութեանց ժողովածուն» հեղինակի պատկերով։ Շուտով այդ գիրքը կը ստացվի Թիֆլիսում։ Գինը լինելու է 50 կօպէկ, իսկ փառակազմ 1 ր. 20 կօպէկ։

—

Գ. Ա. Թոխմախեանի դասախօսութիւնը «Թիւրքաց Հայաստանի մասին» որ տպվեցաւ «Մշակի» մէջ, այժմ հրատարակվեցաւ առանձին գրքոյկով պ. Ալէքսանդր Մէլիք-Հայկազեանի ծախսով։ Գրքի գինը 30 կօպէկ է և ծախվում է պ. Զաքարիա Գրիգորեանի «Կովկասեան» գրավաճառանոցի մէջ և նոյնպէս «Մշակի» խմբագրութեան մէջ։ Բրոշիւրը բաղկացած է երկու մասից, որոնցից առաջինը կրում է «Հայրենիքի պահանջներ», իսկ երկրորդը «Հայ գիւղացի» վերնագիրը։

—

Նշանաւոր ռուս բանաստեղծ Լերմոնտովի մահվան քառասուն տարվայ տարեդարձի տօնելու ժամանակ Պիատիգորսկի ռուս հոգևորականութիւնը նախ հրաժարվեցաւ օրհնել բանաստեղծի կիսարձանը և եկեղեցում հոգեհանգիստ կատարել նրա յիշատակին, բայց ռուս եպիսկոպոսը հրամայեց քահանաներին թէ հոգեհանգիստ կատարել և թէ օրհնել Լերմոնտովի կիսարձանը։ Այժմ «Русскій Курьеръ» հաղորդում է որ ռուսաց սրբազան Սինոդը այդ գործը քննելուց յետոյ արդարացրեց Պիատիգորսկի քահանաներին, որ նրանք հրաժարվում էին եկեղեցական արարողութիւն կատարել բանաստեղծի յիշատակին։

—

Մեզ գրում են որ Փոթի-Թիֆլիսեան երկաթուղու գծի Ռէժաթուբան կայարանից դէպի Փոթի վեց կայարանի տարածութեան վրա գիծը փչացել է սարսափելի հեղեղից և գնացքների երթևեկութիւնը այդ տեղի վրա առ այժմ դադարեցրած է։ Իսկ Փոթիի մէջ գետեզերեայ տեղերը բաւական մեծ տարածութեան վրա ծածկվել են ջրով Ռիոնի յորդանալու պատճառով։

—

Թիֆլիսում, յուլիսի 15—16-ին պատահած մեծ անձրևի և հեղեղի ժամանակ քանդվել են մի քանի հին տներ և նոյն հեղեղից խեղդվել են մի քանի մարդիկ։ Այսպիսի դէպքեր լսվում են և Անդրկովկասի ուրիշ տեղերից։

—

Էջմիածնի կանցլեր եպիսկոպոս Մանկունու լիազօր դեսպան Թիֆլիսում, վարդապետ Մամբրէն, որ առաջ բնակվում էր Սուրբ-Սարգիս եկեղեցուն կից անչուք սենեակների մէջ, նորերումս, Աղափիրեանց Գրիգոր եպիսկոպոսի գնալուց յետոյ, տեղափոխվեցաւ առաջնորդարանի շքեղ սենեակները։ Ուրեմն պարոն Մամբրէն այսուհետև աւելի ևս հաստատվեցաւ Թիֆլիսի լիակատար առաջնորդ։

—

ՆՈՒԽՈՒՑ մեզ գրում են։ «Քիշիշայ լեռնային գետակը իր ուղղութիւնը փոխել է դէպի քաղաքի կենտրոնը։ Շահդաղում ևս սարսափելի մեծ ջրեր են գոյացել։ Բաւական է մէկ անձրևային հեղեղ և Քիշիշայ, Ղուրուչայ և Կոճան գետակները յորդանալով և քաղաքի մօտ միանալով, կարող են միանգամայն Նուխին սրբել, տանել։ Անտարբեր Նուխեցիների ուշադրութիւնը դարձնում ենք այս վտանգի վրա. կարող է յետոյ ուշ լինել։»

—

ՆՈՒԽՈՒՑ մեզ գրում են որ տէր Սիմէօն Տէր-Պօղոսեանը, բարկացած «Մշակի» թղթակցի վրա գիշեր ցերեկ Սողոմոնի գիրքը և Էֆիմէրդին է կարդում, որպէս զի այդ գրքերի գուշակութիւնների օգնութեամբ գտնի թէ ով է «Մշակի» Նուխու թղթակիցը և գտնելուց յետոյ նրա բերանը կապէ։

—

«Русскій Курьеръ» լրագրին Ս. Պետերբուրգից հեռագրում են որ դիտաւորութիւն կայ թոյլ տալ զինուորականներին ծառայութենից դուրս հագնել քաղաքական շորերը։

—

ԴԻԼԻՋԱՆԻՑ մեզ գրում են։ «Մի հայ երիտասարդ քանի մի տարի է արդէն մօտակայ գիւղերից մինում պակված է մի մալական աղջկայ հետ։ Այժմ կնոջից մի երեխայ է ծնվել։ Երիտասարդ հայրը դիմելով իր ծանօթ ռուս աստիճանաւորներին հարցրեց արդեօք պարտաւոր է երեխային մկրտել ռուս կրօնով. ռուս ծանօթները նրան բացատրեցին որ այդ նրա կամքից է կախված, քանի որ մալականները աղանդաւորներ են և չեն պատկանում տիրապետող ուղղափառ եկեղեցուն, ուրեմն երեխային որ ծնված է մալականուհուց կարելի է մկրտել և հայ-լուսաւորչական։ Օրէնքը ստիպում է ուղղափառ մկրտել միայն այն զաւակներին, որոնք ծնվում են ուղղափառ դաւանութեանը պատկանող հօրից կամ մօրից, իսկ երբ օրինակ, հայրը հայ է, իսկ մայրը մալականուհի, կամ այլ աղանդաւոր, որ չէ պատկանում պետական եկեղեցուն, օրէնքը չէ կարող ստիպել երեխային ուղղափառ մկրտել, այլ դա ծնողների կամքից է կախված, ինչպէս բողոքականների, կաթոլիկների և այլ դաւանութիւնների մէջ։ Այսպիսով հայը նոր հասկացաւ իր իրաւունքը և մկրտեց իր երեխային լուսաւորչական կրօնով։»

—

«Вѣстникъ Европы» ամսագրի յուլիսի տետրակը ամբողջութեամբ ուշադրութեան արժանի է։ Մանաւանդ նշանաւոր են այդ տետրակի մէջ երկու յօդուածներ. Русскіе раціоналисты (Ռուս բացիօնալիստներ) և Ретноградная печать (Յետադէմ մամուլ)։ Առաջինը խօսում է ռուս աղանդների, մանաւանդ չ ա ռ ն դ ի ս տ ն ե ր ի մասին, երկրորդը՝ ռուս յետադէմ մամուլի մասին, մանաւանդ Կատկովի և Ակսակովի ֆնատակար գործունէութեան մասին։

—

ՂԶԼԱՐԻՑ մեզ գրում են հետևեալը։ «Վիճակի առաջնորդ Գէորգ եպիսկոպոս Վ.ենհապետեան եկել էր Ղզլար, իբր թէ ր է վ ի զ ի ա անելու այդ քաղաքի եկեղեցիների և դպրոցների մէջ, բայց իրօք, ապրելով մի ամսից աւելի այստեղ, նրա արած գործը եղաւ այն, որ հրաւէրներ վայելեց մի քանի աղանդների մօտ, ճաշեց նրանց այգիներում իր տիրացուների հետ, ուրիշ ոչինչ։ Դպրոցի վարչութիւնը իր կօշիկները մաշեց սրբազանի դուռ։ Ամենայն հոգով ուզում էր նրան նիւթապէս և բարոյապէս, որովհետև կը տեսնի նրա մէջ իր կենսական պահանջին բաւականութիւն տուող մի հիմնարկութիւն։ Այն ժամանակ նա կը սկսի սիրել և իր մայրենի լեզուն էլ, որի օգնութեամբ նա սովորեց մի փ ե շ ա կ։

Գուցէ ոչ մի ազգ այնքան քիչ հակումն չունի դէպի իդեալականը, դէպի պլատոնականը, որքան հայը։ Հայը ամէն բան գնահատում է օգուտի, շահի գնով։ Իր ազգը սիրելուց, իր մայրենի լեզու սովորելուց առաջ էլ հայը մտածում է, լաւ կշռում է՝ արդեօք շ ա հ կայ ազգը սիրելուց, արդեօք օգուտ կայ հայ լինելուց, արդեօք շահ կայ մայրենի լեզու սովորելուց,—և ը ս տ այ ն մ վարվում է....

Ի՞նչ սրած։ պէտք է օգուտ քաղել այդ հակումներից։

Գ. Ա.

զի կրնայ գտնուիլ Արդանուչեցի մը—հաց չուներ ուտող։— բայց չը կայ այնպիսին իրենց մէջ որ գինի և մանաւանդ օղի չունենայ իր տունը։

Արդանուչի գլխաւոր արտահանութիւնքն են ուրեմն ամէն կերպ հացաբոյս և անոնց ալիւրը, բանջարանոցի բոյս, ծխախոտ, բուրդ, գինի, և օղի, և այլն։ Այս բերքերը կը խրկուին Արթվին, Բաթում, Թրապիզոն, Կ. Պոլիս, Կարս, Կեօլա և Փէնէք քաղաքներն։ Բայց ամենէն հարուստ և կարևոր արտահանութիւնն է ընտիր ընկուզի կոճղ, կտաւատ և եղի, կովի, այծի, ուլի, գայլի, ազուէսի, խոզի և գոմէշի մորթ, որոնք Թրապիզոնի միջոցաւ մինչև Կ. Պոլիս, Մարսելիա, Փարիզ կուղարկվին։ Արդանուչէն կելլէ նաև ջրաղացի երկանաքար և կը խրկուի Արդահան, Փենէք, Կեօլա, Կարս և այլն։ Իսկ վաճառաբերութիւնքն են՝ կտաւեղէն, մետաքսեղէն, չուխա, ապակեղէն, չիթ, գործիներ, խանվէ, շաքար, ոգևոր ըմպելիք, բրինձ, բամբակ և այլն։

Արդանուչ՝ տեղական ձեռագործներու մասին ալ բոլորովին ոգէտ չէ։ Հոս կը գործեն ազնիւ, փափուկ զենջակներ, մետաքսէ և բամբակէ, զորոնք, ըստ արևելեան սովորութեան՝ կանայք կը կապուին։ Այս զենջակներէն առատապէս կը տարուին Շավշէթի, Կեօլայի և Փէնէքի աւանաց կողմերը։ Կը գործեն նաև ընտիր բամբակեղէն կերպաս մը, տեղացւոյմէ մ ա ն ո ւ օ ա կոչուած, որ երևելի է իր դիմացկունութեամբը, և մեծ քանակութեամբ կը սպառուի այս կողմերը, նուրբ անձեռոցներ, մետաքսեղէն այլ և այլ գործուածներ, ամուր, սպիտակ, կապոյտ, կարմիր կտաւներ, մազեղէն կապերտներ, և տեսակ մը մազեղէն կերպաս—որ բոլոր Արդանուչի և շրջակայից արանց զգեստի տեղ կը ծառայէ,—կանացի լաչակ ու փափուկ՝ բրդեայ կամ եւրոպական մանածէ դիպակ մը, զոր է հ ր ա մ կանուանեն, և կանայք անով գլխէ մինչև ոտք կը ծածկուին։ Այս յիշածներս բոլորն ալ հայկական իգական սեռի ձեռագործներ են, որուն վրայ կը նշմարի միշտ, աւելի քան զարս, ձրգտում մը դէպի նորն և լաւն։ Բայց ափսոս որ այս ձեռագործք այնչափ չեն փնտռուիր, որ տեղացիք ևս ամենայն հոգով անոր վրայ աշխատին և զայն կատարելագործելու ջանան։

Ինչպէս վերն յիշեցի, Արդանուչ՝ 900-ի մօտ հայ բնակիչ կայ, որոնց մեծ մասը վաճառականութեամբ կապրին։ Ունևորներն բուն քաղաքին մէջ ունին իրենց յատուկ խանութներն, իսկ տկարներն՝ նոյն հարուստներէն ապրանք գնելով, կառնուն կը տանին մօտակայ գիւղերն, ուր փողով, ուտեստով, կամ կենդանեօք ծախելով զայնս, իրենց ապրուստը կը հոգան։ Թիւրքիոյ իշխանութեան ժամանակ, վաճառականք Կ. Պոլիս կերթային վաճառք բերելու, բայց հիմայ Թիֆլիս կերթան. այնպէս որ Թիֆլիսի մէջ արդանուչեցի կամ արթվինցի վաճառական երբէք պակաս չեն։ Ժողովրդեան միւս մասն կը պարապի արուեստներով, դերձակութեամբ, կօշկակարութեամբ, նպարավաճառութեամբ, ներկարարութեամբ, երկաթագործութեամբ։ Այս վերջինս մեծապէս յառաջացուցած է Արդանուչի մէջ պ. Աբրահամ Աբրահամեան, որուն վրայ ուրիշանգամ առիթ կունենամ խօսելու, այժմէն այսչափ միայն ըսելով որ դա՝ թէև անուս՝ այսուամենայնիւ որչափ որ ընտիր դարբին ու երկաթագործ է, նոյնչափ ալ հանճարեղ միտք և միակ ազգասիրութեան ոգի ունի այն ամբողջ հասարակութեան մէջ, որոյ առաջնորդք են արթվինցի տէր Յովհ. Ակինեանի պէս 5—6 տարի Փարիզի ուսումնարանը կեցող և ուսման ու ազգի վրայ գաղափար չունեցող և հայերէն նոյն իսկ պարզ կարդալ մը չը գիտցող վարդապետք։

Թիւրքիոյ իշխանութեան ժամանակ երբ բոլոր Փոքր-Ասիա Թիւրքաց հարստահարութեանց տակ կընկճէր, կրնամ ըսել, որ Արդանուչի հայք ամենէն քիչ բռնութեան ենթակայ են եղած։ Եւ ասոր պատճառն է հայոց և Թրքաց մէջի անձուկ, անքակտելի յարաբերութիւններն, որոնք այս երկու այլակրօն, այլացեղ ազգերը կարծես ի մի ձուլած էին։ Մին միւսին անհրաժեշտ հարկաւորութիւն ունէր. վասն զի ինչ որ մէկն ունէր, մէկալին քով այն կը պակսէր և ընդհակառակարար։ Օրինակ բոլոր նահանգի մէջ՝ վաճառականք, դերձակք, կօշկակարք, դարբինք, ներկարարք, նպարավաճառք՝ միայն հայերն էին։ Իսկ երկրագործք, պարտիզպանք, անասնաբոյծք, այսինքն հացաբոյս, բանջարանոցի բոյս, ընտանի կենդանիք, եղ, թան, պանիր, պտուղ և այլն այսպիսի կարևոր պիտոյք ունեցող (թէև հայոցմէ ալ կան, բայց) մեծագոյն մասամբ Թրքերն էին։ Ուստի հայն որ ուզէր իր կալուածներն հոգալ, հացաբոյս, բանջարեղէն, կաթնեղէն և այլն ունենալ, անպատճառ Թրքին պիտոր դիմէր։ Իսկ Թիւրքն ալ, փոխադարձաբար թէ որ ուզէր զգեստեղէն առնուլ, կարել տալ, ոտնաման դնել, երկրի զանազան՝ իրեն աւելորդ բերքերն ծախել, լաթ ներկել տալ, և ամենակարևոր աշխատութեան գործիներն ունենալ, կամ զանոնք նորոգել տալ, նաև փողի հարկաւորութեան միջոցին՝ անհրաժեշտ հային պէտք է դիմէր։ Մին առանց միւսին չէր և չի կրնար ըլլալ։ Այս պատճառաւ երկու կողմն ալ նաև շահախնդրութենէ շարժեալ, իրար վրայ մեծ յարգանք, համակրութիւն և բարեկամական սէր ունէին։ Ուստի թէ որ հայերն Թրքաց ժամանակ հարստահարութիւն կը կրէին, այդ աւելի օտարաքաղաքացի ծառայողներէն էր, քան թէ բուն իսկ տեղացիներէն, որոնց մէջ չատ քիչ կար այնպիսի Թիւրք մը, որ հային կարօտութիւն և տալիք չունենար։ Թրքական ժամանակի այդ նկարագրեալ վիճակն կը շարունակէ հիմայ ևս։ Սակայն այս վերջի պատերազմէն յետոյ մի քանի կրօնամոլ Թրքաց գրգռելովն գիւղացւոց մէջ գաղթականութեան խորհուրդն էր մտած։ Բայց իրենց այդ ընկերակից բարուքեալ դրութիւնը մտածելով, և չնորհիւ աչալուրջ կառավարութեան Արդանուչի այժմեան քաղաքապետ պ. Յարութիւնեանցի, որ ազնիւ, անաչառ և խոհեմ կառավարիչ մըն է, հիմայ այդ խորհուրդներն եթէ բոլորովին չէ, գոնէ ամենամեծ մասամբ անհետացած են, մանաւանդ թէ ցիրմասամբ անհետացած են, մանաւանդ թէ ցիրցան գաղթողներն ևս ետ դարձան և հետզհետէ դառնալու վրայ են։

Ահա առ այժմ Արդանուչի հայազգեաց տնտեսական դրութեան վրայի այս հակիրճ տեղեկութեանց, ձեր պատուական լրագրոյն մօտակայ տետրիս էջերէն մէկու մէջ զետեղուիլը խնդրելով, կը խոստանամ միւս նամակումս ուրիշ ոչ նուազ կարևոր ծանօթութիւնք հաղորդել։

Ա. Ս.

մոտ գնալ գալով օրիորդական դպրոցի տան շինութեան գործը գլուխ բերելու համար, բայց տեսնելով առաջնորդի անտարբերութիւնը դէպի դպրոցի ինտերէսները, յետ քաշվեց, որովհետև վարչութեան ասելիքը՝ ձայն բարձրաձայ յանապատի էին վիճակաւորի համար։›

—

‹Մշակի› անցեալ № 135 մէջ Ռուբինեան Ամբրոսիոս վարդապետի վրա յօդուածը գրվեցաւ Ալէքսանդրապօլից, որտեղ այժմ հայը սուրբը քարոզներ է անում և փողեր ժողովում։ Սխալմամբ յօդուածի տակ չը տպվեցաւ Ալէքսանդրապօլ բառը։

—

Շնորհակալութեամբ ստացանք պ. Յովհաննէս Նազարեանցի ‹Հայոց լեզուի ուսուցիչ› գրքոյկը։ Տպված է Թիֆլիսում, Յ. Մարտիրոսեանի տպարանում, ներկայ թուին։ Գինը 40 կոպէկ է։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹՒՐՔԻԱ

—

Բ. Դրան համար դարձեալ մի դժուարութիւն է ծագում։ Այս անգամ դրա պատճառը Բօդօպի սարերի մէջ գտնված չորս գիւղերն են, որոնք պէտք է միացրած լինեն Արևելեան-Ռումելիայի հետ, բայց դեռ չեն միացրած։ Անգլիական դեսպան լօրդ Դէօֆերին առաջարկեց Թիւրքաց կառավարութեանը կատարել այդ խոստումը։ Օտար պետութիւնների միւս ներկայացուցիչները, բացի ռուսաց դեսպանից, չեն միացել այդ առաջարկութեան հետ, ասելով, որ նրանք իրանց կառավարութիւններից հրահանգների են սպասում։ Նրանց կարծիքով, եթէ այդ գիւղերը միացվեն Արևելեան-Ռումելիայի հետ, պէտք է սահմանները նորից ուղղվեն, որ մեծ դժուարութիւններ կը պատճառէ։

Թիւրքաց կառավարութիւնը Սկուտարիի նահանգի բնակիչներից պահանջեց սկզբից հատուցանել երկու տարվայ հարկը և մասնակցել կառավարութեան նոր փոխառութեանը։ Պրիզրենդի մէջ հանգստութիւնը դեռ վերջնականապէս ապահոված չէ և Դերվիշ-փաշա չէ կարողանում այնտեղից հեռանալ։

Նորերումս „Köln. Zeitg.“ լրագրի թղթակիցը շատ վատ կարծիք յայտնեց Արևելեան-Ռումելիա ուղարկված ռուս օֆիցերների գործունէութեան մասին։ Նրանց թիւը 50 էր հասնում, բայց 18 օֆիցեր մի տարվայ ընթացքում ծառայութենից արձակվեցան, որովհետև նրանք վատնել էին պետական գանձարանից բաւական նշանաւոր գումար։ Նրանցից մէկը այդ գործի համար ոչ թէ միայն չը պատժվեցաւ, այլ և ռուսաց հիւպատոսի միջնորդութեան շնորհի։ երեք ամսով արձակուրդ ստացաւ, պահելով իր ռոճիկը։

Միտհադ-փաշա հիւանդացել է։ Սուլթանը իր բժշկին ուղարկեց նրա մօտ, բայց նա, թունաւորվելուց վախենալով, հրաժարվեց ընդունել այդ բժշկի տուած դեղը։

Թէսալիայի շրջանները Յունաստանին յանձնելը յետաձգվեցաւ Թիւրքաց բամաղանի տօնի պատճառով։ Բ. Դուռը երկու շաբաթ ժամանակամիջոց խնդրեց և եւրոպական պետութիւնների ներկայացուցիչները համաձայնեցին, թէպէտ գիտէին, որ Թիւրքաց կառավարութեան այդ պահանջը մի դիպլոմատական խորամանկութիւն է։ Ժամանակամիջոցի ձեռք բերելը կ. Պոլսի մէջ քաղաքականութեան գլխաւոր նպատակն են համարում, թէպէտ թէ Թիւրքիայի մէջ և թէ Արևելքի մէջ առհասարակ չը գիտեն ժամանակից օգուտ քաղել։ Հին պատմական սովորութեան համեմատ Թիւրքերը միշտ յոյս են դնում անսպասելի և ձեռնտու պատահարների վրա, որոնք գործերի ընթացքին կարող են այլ ընթացք տալ։ Նրանք սպասում են քաղաքական նոր համաձայնութիւնների, նոր դաշնակիցների, մեծ պետութիւնների անբաւականութիւնների և վերջապէս յոյս են դնում արևելեան „դուցէի“ վրա։ Այդ պատճառով նրանք միշտ յետաձգում են իրանց խոստումների և պարտականութիւնների կատարելը։ Երկու շաբաթվայ ընթացքում, նրանց կարծիքով, շատ բան կարող է պատահել. Անգլիան արևելեան հարցի վերաբերութեամբ կարող է անհամաձայնութիւն ունենալ Ֆրանսիայի և Աւստրօ-Ունգարիայի հետ և նորից Թիւրքիայի կողմը անցնել։ Գերմանիան և Իտալիան կարող են փոխել իրանց դիտաւորութիւնները, 'ի նկատի առնելով Ֆրանսիայի սպառնալիքները, կամ թէ չէ Եւրոպայի մէջ կարող է այնպիսի անսպասելի անցք պատահել, որ ամենքը կը մոռանան յոյն-Թիւրքական վէճը։ Թիւրքաց քաղաքագէտները առհասարակ այդպէս են դատում և նրանց ենթադրութիւնները շատ անգամ արդարացել են։

—

ԱՆԳԼԻԱ

—

Սոցիալիստների կօնգրեսը, որ արգելվեցաւ Ցիւրիխի մէջ, կայացաւ Լօնդօնում և գաղտնի նիստեր ունեցաւ, որոնց մասնակցում էին մօտ 144 մարդ։ Նորերումս նրանք հրապարակական ժողով ունեցան Կենվենդ-Սորիսի մէջ Էդվին Դենների նախագահութեամբ և եւրոպական բոլոր երկիրների ներկայացուցիչների մասնակցութեամբ։ Ճառեր խօսվեցան գերմանական, անգլիական և ֆրանսիական լեզուներով։ Ժողովի գլխաւոր նպատակն էր յայտնել, որ սոցիալիստների խաղաղ գործողութեան ժամանակամիջոցը խօսքով և գրչով վերջացել է, որովհետև բոլոր թէ միապետական և թէ հանրապետական կառավարութիւնները արգելում են բանւորների ապատութիւնը։ Ամենից առաջ խօսեց ամերիկացի օրիորդ Լեկոյնտ, որ ժողովին տեղեկութիւններ հաղորդեց Ամերիկայի մասին։ Նրա խօսքերի համեմատ Ամերիկայից ոչինչ լաւ բան չէ կարելի սպասել, որովհետև այնտեղ գումարը տիրապետում է և եթէ մի բան արուած է, դա էլ ոյժի օգնութեամբ։ Ամերիկացուհուց յետոյ խօսեց Ֆրանսիուհի Լուիզա Միշել։ Նա յայտնեց, որ շուտով ոսկէ դար կը գայ և համոզում էր իր լսողներին ոչինչ չը խնայել այդ ժամանակին շուտով հասնելու համար։ Մի ուրիշ ֆրանսիացի անուանեց ֆրանսիական հանրապետութիւնը նոր ձև բռնաւորութեան։ Ամերիկայի, Գերմանիայի սոցիալիստների ներկայացուցիչը նախատում էր ամերիկական հանրապետութեան նախագահական ձևը։ Ժողովի մէջ անբաւականութիւն յայտնվեցաւ „Freiheit“ լրագրի խմբագիր Մօստին դատապարտելու առիթով։ Ժողովի անդամներից մէկը առաջարկեց կախել այն բոլոր խմբագիրներին, որոնք պահանջում էին Մօստի պատիժը։

Լրագիրները հաղորդում են, որ շուտով Գլադստօն լօրդերի ժողովի անդամ կընտրվի, որովհետև կալուածական օրէնքի անցկացնելը համայնքների ժողովի մէջ և նրա առիթով եղած վիճաբանութիւնները շատ խանգարեցին ծերունի մինիստրի առողջութիւնը։

Գլադստօն համայնքների ժողովի պարապմունքների փերջանալուց յետոյ կը ստանայ լօրդի կոչում և այնուհետև հոնգիստ կը զբաղվի։ Այս դէպքում մինիստրութեան անդամ կընտրվի Գոշէն, որ Գլադստօնի քաղաքական ամենամտերիմ բարեկամներից և աշխատակիցներից մէկն է։

—

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

—

Իշխան Բիսմարկ նորերումս մի մասնաւոր խօսակցութեան ժամանակ յայտնեց, որ եթէ գերմանական բայխստագը չի հաստատի նրա առաջարկած հարկերը և տնտեսական նախագիծները, նա այնքան անգամ կարձակէ պարլամենտը մինչև կազմվի իշխանին ցանկալի մեծամասնութիւնը։

Գերմանական լրագիրները տպեցին իշխան Բիսմարկի հետևեալ նամակը, որ նա գրեց „արմատական ազատամտութիւն“ վերնագրով բրօշիւրի հեղինակին։ „Շնորհակալ եմ ձեր ուղարկած բրօշիւրի և նրան աւելացրած մի քանի տող նամակի համար։ Ձեր պատմական փաստերը և նրանց լոգիկական հետևանքները շատ յարմար են մեր ժամանակներում, երբ մարդիկ բոլորովին մոռացել են մեր հայրենիքի նախկին դրութիւնը և երբ նրանք, որոնք չը կարողացան ոչինչ բան անել, աշխատում են թունաւորել մեր համաքաղաքացիների ուրախութիւնը և արգելք լինել կայսերութեան զարգացմանը և առաջադիմութեանը։ Ինձ անձնականապէս չափազանց հետաքրքրեց ձեր նկարագրած ճիշդ պատկերը այն ժամանակների, որոնց հետ կապված է իմ ելիտասարդութիւնը։ Ես հաւատացած եմ, որ մեր ամբողջ սերունդը կը կարդայ ձեր բրօշիւրը այնպիսի բաւականութեամբ, ինչպէս ես կարդացի։“

—

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Փարիզից լրագիրներին յուլիսի 23-ից հաղորդում են որ պատգամաւորների նոր ժողովը սրանից յետոյ ոչ թէ 535 անդամներից կը բաղկանայ, այլ 557 անդամներից։ Պատգամաւորների այժմեան ժողովը արդէն այդ բանի մասին իր համաձայնութիւնը տուեց։ Սենատի յանձնաժողովի մեծամասնութիւնն ևս համաձայն է։

—Բէյտերի ընկերութեանը, յուլիսի 22-ից, Դուրբանից հեռագրում են հետևեալը. ‹Թագաւորական յանձնաժողովի պատրաստած դաշնագրութեան նախագիծը իսկապէս բօէրներին վերադարձնում է բոլոր Տրանսվալը։ Բոլոր գումարը, որ յանձնաժողովը պահանջում է Տրանսվալի կառավարութիւնից 500.000 ֆունտ ստերլինգից աւելի չէ։ Բօէրները համաձայն են վճարել այդ գումարը։ Բօէրների կառավարութիւնը դեռ ևս չէ ընդունել այդ դաշնագիրը, որովհետև տեղական և ֆինանսական հարցերի քննադատութիւնը խիստ շատ ժամանակ է խլում։ Տրանսվալեան ֆօլկսրադը (ժողովրդական խորհուրդ) ինչպէս լսվում է, շուտով կընորվի։›

—‹Լրագիրներին գրում են, որ անգլիական պատգամաւորների ժողովի յուլիսի 23-ի նստի մէջ վերջացաւ իրլանդական հողային բիլլի քննադատութիւնը, որի պատճառով 33 նիստ էր կայացել այդ հարցի քննադատութեան ընթացքում։

—Վիէննայի ‹Polit. Corresp.› լրագրին, յուլիսի 20-ից հաղորդում են. ‹Այսօր եռանդոտ կերպով հերքվեցաւ մի քանի օտար լրագիրների հաղորդած այն լուրը, իբր թէ Աւստրիան պատրաստութիւններ է տեսնում Նովօբազարեան սանջակը և Կոսսովեան վիլայեթը գրաւելու համար։ Այդ պատճառով յիշեցնում են, որ դեռ նորերումս, աւստրօ-ունգարական դեսպանը կ. Պոլսում, բարձր Կալիցէ, սուլթանի հետ խօսելու ժամանակ յայտնեց, որ Աւստրօ-Ունգարիան ոչինչ պատճառներ չունի օգտվել Նովօբազարը գրաւելու իր իրաւունքից։›

—Վիէննայի ‹Polit. Corresp.› լրագրի Փարիզից ստացած տեղեկութիւնն այն բանի մասին, թէ խօսում են Ֆրէյսինէին նշանակել Ալժիրիայի գենեռալ-նահանգապետ, անհիմն չէ։ Նա այդ պաշտօնը երեի ընտրութիւններից յետոյ կըստանայ։ Ֆրանսիայի և Անգլիայի յարաբերութիւնները բաւականացուցիչ են։

—Բէյտերի ընկերութեանը հաղորդում են, որ պատգամաւորների ժողովում սէր Զարլզ Դիլկ յայտնեց. ‹Բրիտանական ներկայացուցիչը թէհրանում հաղորդեց, որ Կօկանը Ռուսաստանի հետ միացնելու լուրը ուղիղ չէ։ Հարց է դարձել այն բանի մասին, թէ արդեօք ռուս-պարսկական նոր սահմաններ անցկացնելու վերաբերութեամբ բանակցութիւնների ժամանակ, Անգլիան պէտք է իր ներկայացուցիչը ունենայ, եթէ այդպիսի բանակցութիւնները կը սկսվեն։ Մենք լսեցինք, որ այդ բանակցութիւնները միայն մի քանի ամսից յետոյ կը սկսվեն։›

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

‹Порядокъ› լրագրին ուղարկված է հետևեալ նամակը. ‹Ես անձամբ համոզվեցի, թէ որ աստիճանի նրբութեան են հասել երկաթուղեան աւազակների արարքները։ Անցքը պատահեցաւ Ս. Պետերբուրգ-Վարշավեան երկաթուղու մէջ։ Ես անցեալ ամսվայ 25-ին դուրս եկայ Վիլնօ քաղաքից և գիշերվայ գնացքով ճանապարհ ընկայ դէպի Ս. Պետերբուրգ,—և որովհետև երկրորդ կլասում (երկրորդ կլասի տոմսակ ունէի) քիչ ժողովուրդ կար, ես կարող էի յարմար կերպով տեղաւորվել և իսկոյն քնեցի։ Ունեցած փողերս (81 ր. կօպէկներով) պահված էին ճանապարհի սակվօյաժի մէջ, որը, քնելու ժամանակ, բարձիս տակը դրեցի, յուսալով, որ այդ նախազգուշութիւնը բաւական կը լինի գողերի ղէմ ինձ ապահովելու համար։ Ճիշդ է, որ զարթելով, ես սակվայաժը գտայ իր տեղում, միայն չը մտածեցի տեսնել, արդեօք փողերը մէջն են, թէ չէ։ Այն ինչ ես ինձ սատիկ տկար էի զգում. գլուխս ցաւում էր և պտոյտ էր գալիս, իսկ զարթելու բօպէին ատամներս այնպէս սեղմված էին, որ բաւական ոյժ գործ դրի նրանց բաժանելու համար։ Ամբողջ օրը բերանս ոչինչ չը կարողացայ առնել, և այդ պատճառով ամբողջ ճանապարհի վրա փող չը հարկաւորվեցաւ ինձ։ Միայն Պետերբուրգում հարկաւորվեցաւ ինձ փող։ Եւ ինչպէս զարմացայ, երբ բացելով քսակս, մէջը ոչ մէկ բուբլ չը գտայ։ Նայելով ինձ, ես տեսայ, որ ոսկէ բրօշկա են հանել ինձանից, և բացի դրանից կոտրել են ոսկեայ ապարանջանի բալանիքը։ Վերջին հանգամանքը վախեցրեց և զարմացրեց ինձ. ես միշտ շատ արթուն եմ քնում և հարկաւոր է կամ մեծ ճարպիկութիւն գողերի կողմից, կամ հիւանդոտ-խորքուն իմ կողմից, չը զգալու համար, թէ ինչպէս էին կոտրում ապարանջանի բալանին ձեռքիս վրա։ Դեռ ես ինձ վատ զգալով, ես դիմեցի բժշկին, որը և բոլոր բանը բացատրեց ինձ. ես խլօրօֆօրմի (քնացնող դեղ) ազդեցութեանն էի ենթարկված եղել։ Խնդրում եմ այս իմ նամակին տեղ տալ լրագրում, որպէս նախազգուշութիւն սրա նման դժբաղդութիւնների դէմ։ Փողերից և իրերից զրկվելով, ես դեռ առողջութիւնս էլ կարող եմ զոհել։ Շատ կարելի է իմ նամակը այլ լրագիրներն ևս կարտատպեն, որով, Վարշավա—Պետերբուրգեան երկաթուղով գնացող բազմաթիւ ճանապարհորդներին կազատեն գողերից, և շատ կարելի է մինչև անգամ մահից խլօրֆօրմով քնացնելու ժամանակ։›

* * *

Նախկին մեծ վիզիր Մէհմէդ-Ռուշտի-փաշան, որ մեղադրված է սուլթան Աբդուլ-Ազիզին ընպանողների ընկերակցութեան մէջ, իր ծառայութիւնը սկսեց որպէս Թիւրքաց զօրքի հասարակ զինուոր։ Մէկ օտարոտի դէսպքի շնորհիւ, նա գրաւեց սուլթան Մահմուդ II-ի սէրը, և յետոյ նրա առաջին բարեկամը դարձաւ։ Սուլթանը մէկ սիրելի օդալիսկ ունէր, որի ոչ մէկ խնդիրքը անկատար չէր թողնում։ Մի անգամ, պալատի բակում, Կ. Պոլսում, մտաւ փոքրիկ սովօեացի գիտնական կապիկի հետ միասին և իսկոյն հարամ կանչվեցաւ։ Օդալիսկը խնդրեց սուլթանին գնել իրան համար կապիկին, բայց պալատի մէջ ոչ ոք չը գտնվեցաւ, որ կարողանար խօսել երեխայի հետ։ Ծառայողներից մէկը յայտնեց, որ նա ճանաչում է մէկ զինուորին, որ քիչ խօսում է ֆրանսերէն և հարևան զինուորատնից իսկոյն բերեց Մեհմէդ Ռուշդիին, որը և թարգմանի պաշտօնը կատարեց։ Որպէս պարգև սուլթանը նրան օֆիցերի պաշտօն տուեց և այլ ևս չէր հեռացնում իրանից։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆԻՑ

ԳԱՇՏԷՅՆ, 23 յուլիսի։ Այսօր տեղի ունեցաւ Աւստրիայի և Գերմանիայի կայսրների տեսակցութիւնը։ Երկու կայսրները գրկվեցան, համբուրվեցան և խօսակցեցան միմեանց մէջ երեք քառորդ ժամ։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 23 յուլիսի։ Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 95 ր. 50 կ., երկրորդ 94 ր. 50 կ., երրորդ 94 ր. 75 կ., չորրորդ 94 ր. 37 կ., ներքին առաջին 5% փոխառութեան տոմսակը արժէ 222 ր. 25 կ., երկրորդ 224 ր. 25 կ., արևելեան առաջին 91 ր. 87 կ., երկրորդ 91 ր. 75 կ., երրորդ 92 ր., ոսկի 7 ր. 76 կ.։ Ռուսաց 1 բուբլ Լօնդօնի վրա արժէ 25,65 պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա արժէ 219 մարկ, 50 պֆ., Փարիզի վրա 270 ֆրանկ 50 սանտիմ։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ